

Analyse haiku's Zomerkukai 2026 thema dageraad

Op de drempel van de deadline glipte nog nummer 75 van de inzendingen binnen en maakte het quotum compleet. In deze reeks meditatie op Aurora vielen de meeste punten toe aan Willem Visser met de haiku:

**wonen in de stad -
geen haan die naar je kraait
wanneer de morgen komt**

In de volgende analyse wordt aan de hand van cijfers en feiten een beeld opgebouwd van de meest voorkomende invulling in deze zomerkukai van haiku: de modale haiku.

1 Thema: genoemd of gesuggereerd

Het thema van de haiku kan letterlijk worden verwoord of subtiel gesuggereerd. In het laatste geval is dat een proeve van dichterskunst waarbij de goede verstaander aan de getroffen woordkeuze genoeg heeft. In deze kukai noemden 8 dichters letterlijk de dageraad maar omschreven 57 dichters het fenomeen van de rijzende zon zonder het woord 'dageraad' te gebruiken. In 10 gevallen was het thema niet duidelijk herkenbaar. Als voorbeeld van de aanpak van het thema, de volgende haiku's

342 "Bij de dageraad
schemert het verlangen door
naar zonsondergang."

319 "Stil schemerleven
Tussen wel en niet weten
Op de grens van dag en nacht"

353 "Van onder het puin
klinkt een stem luider dan ooit.
Jij, wist mij, nooit uit"

2 Seizoenswoord of seizoensattribuut

Voor deze kukai speelde het themawoord al zelf een rol als signaalwoord voor de tijd van handeling. Daarenboven gaven 14 dichters een hint, om welke tijd van het jaar het in de haiku gaat: het seizoenswoord of kigo. Of, noemden een attribuut of gebeurtenis, typerend voor een bepaald seizoen: de kidai.

362 "Het fluitenkruid bloeit
De rivier stroomt zorgeloos
Wij dansen lente."

369 "een uur van verzet
de klok liegt tegen de zon
de natuur kiest zelf"

3 Vorm:

Aantal lettergrepen:

De haiku als versvorm wordt opgebouwd uit precies 17 lettergrepen, opgedeeld in drie regels van respectievelijk 5, 7 en 5 lettergrepen. In deze beperking toont zich dan de meester, een beeld of moment op verrassende wijze te delen met de lezer. In deze reeks haiku hielden 50 dichters zich precies aan deze versvorm. Van deze vorm werd in 25 gevallen meer en minder van afgeweken. De meest voorkomende afwijking betrof 16 in plaats van 17 lettergroen in 6 haiku's. Eén dichter meende in 12 lettergrepen het verhaal rond te krijgen en één dichter gebruikte 28 lettergrepen om het punt te maken. Een gedicht telde wel 17 lettergrepen maar week van de vorm van drie regels in 5/7/5/ lettergrepen af.

Tabel: Afwijking van de Haiku-vorm:

Haiku-vorm																		
Aantal lettergrepen	12	13	14	15	16	17	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Aantal haiku's	1	1	2	3	6	1	50	4	2	2	0	1	0	1	0	0	0	1

Aan de lezer, het oordeel of nog sprake is van een haiku of dat het gedicht dat de vorm van drie regels en 17 lettergrepen (met of zonder seizoenswoord) verlaat, is overgegaan tot "kort gedicht" maar...geen haiku meer is.

373 "ochtendstond
de smaak van te veel bier
in mijn mond"

368 "ochtendwandeling
Vandaag ben ik vroeg opgestaan,
al lopend genieten van deze mooie morgen,
begin van een nieuwe dag."

Perspectief:

Het merendeel van de haiku's werd geschreven vanuit het gezichtspunt van een neutrale verteller. In deze reeks haiku's kozen echter 13 dichters voor een evident "ik-perspectief": vertelden het verhaal vanuit het persoonlijke standpunt.

345 "nog niemand wakker
de dauw houdt de nacht nog op
tot de koekoek roept"

376 "Ik vroeg raad vannacht
toen kwam de dag veel te vroeg
en dronk ik koffie"

4 Stijl:

Epiek of lyriek:

De haiku wordt veelal gezien als een verhalende beschrijving van een observatie of belangwekkend moment. Minder vaak wordt de lezer bediend met een persoonlijke ontboezeming die (al dan niet) een universele betekenis heeft. De keuze is dus, epiek of lyriek.

In deze reeks haiku kozen 62 dichters voor een observatie of beschrijving van een moment zonder de kiezer te delen in de eigen gevoelens. In 13 haiku's ging het juist om het delen van eigen ervaringen of ging de haiku over een persoonlijk gevoel.

313 "Onder roze lucht
schimmen van een dorpsgezicht-
het ochtendkoor tjlpt"

383 "De warmste ochtend
Een merel zingt opgewekt
Ik maak me zorgen"

5 Inhoud:

Het thema van een haiku wordt soms gebruikt om een beeld of moment te delen over de letterlijke betekenis van het themawoord. Evengoed geeft het themawoord aanleiding om in beeldspraak een figuurlijke betekenis van het themawoord uit te werken. Dan wordt het themawoord gebruikt als een metafoor of een vergelijking. Zo loopt de letterlijke inhoud over in belangwekkende stijlkeuzes. In deze kukai hielden de dichters zich overwegend aan de eerste betekenis van dageraad: de zonsopkomst in al zijn varianten en gevolgen.

309 "ochtendgefluit
op de horizon rust
een vuurbol"

In enkele haiku's werd de dageraad als juist als stijlfiguur (in dit voorbeeld, metafoor) gebruikt:

334 "nog voor het kriecken
goudrode beloftes
hoop wint van vrees"

6 de modale haiku:

- Handig omzeilden de meeste dichters het letterlijke gebruik van "dageraad" om toch de lezer te delen in een nieuwe, rijzende zon.
- Het seizoenswoord of een seizoensattribuut om de lezer mee te nemen naar een typerend deel van het jaar werd door de meeste dichters in deze kukai achterwege gelaten.
- In de vorm hield het merendeel van de dichters zich aan de voor haiku gebruikelijke vorm van 5/7/5/ lettergrepen. In de keuze "show or tell" kozen de meeste dichters voor een afstandelijk gezichtspunt om de eventuele zielsbewegingen geheel aan de lezer zelf over te laten. Een duidelijke minderheid hanteerde het ik perspectief in de haiku juist om een persoonlijke ervaring of overweging te delen.
- De meeste haikudichters kozen bij 'dageraad' de neutrale, epische of verhalende vorm al kon een minderheid het thema mooi gebruiken gewag te maken van eigen ervaringen of om ziele-roerselen te delen.
- Anders dan in eerdere kukai werd in deze wedstrijd het themawoord overwegend 'letterlijk' uitgewerkt: de dageraad als concreet natuurverschijnsel en niet als zinnebeeld voor iets abstracts.

Zo kwam weer een warme zon te schijnen over een geheel gevuld veld vol haiku's. Bij het einde van deze kukai zien we nu al uit naar de oogst van poëzie in de aankomende herfstkukai. Waarover later, meer...